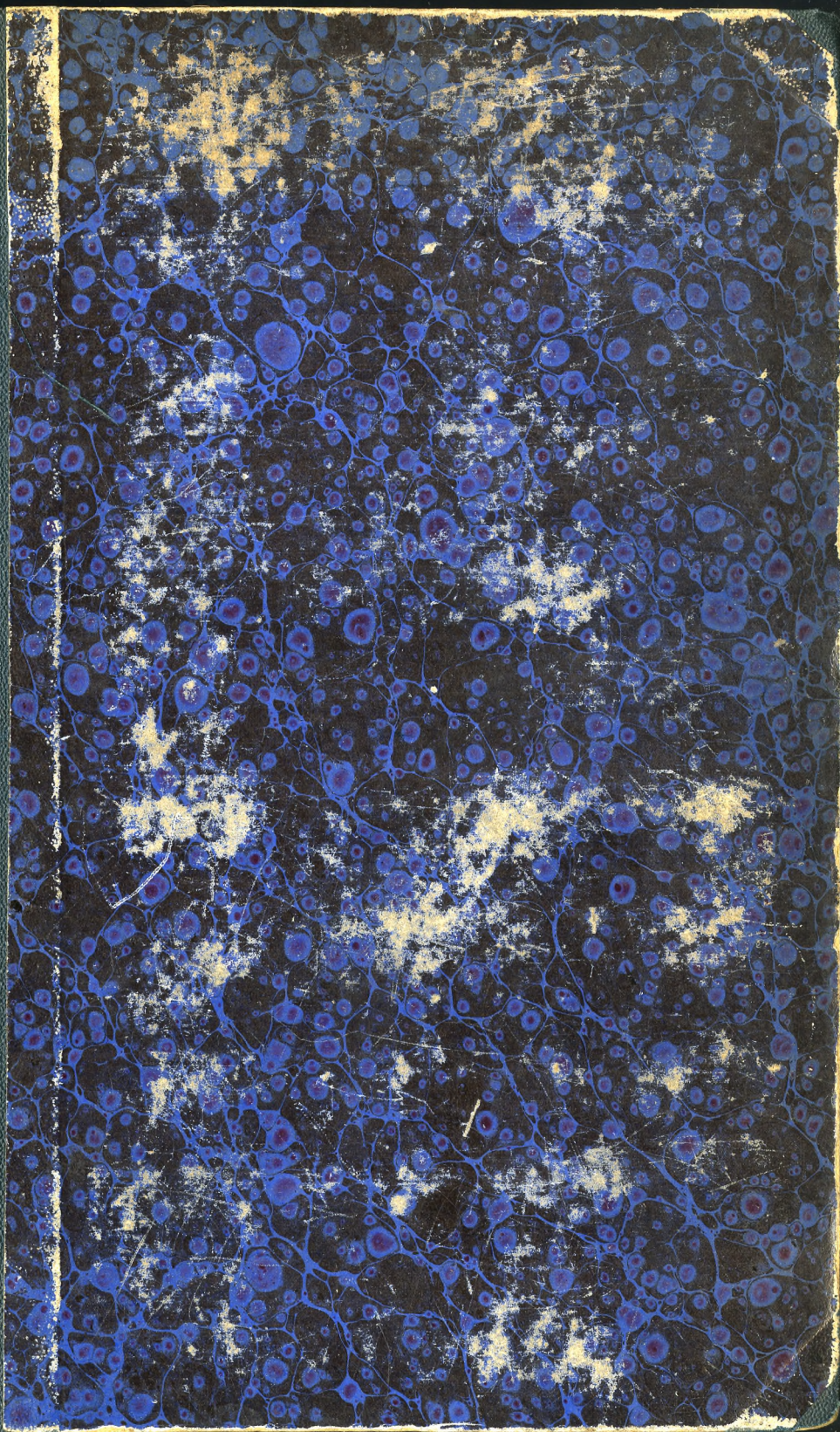

Politikai
röpiratok,

53.

53

399

NÉZETEK

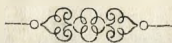
ÉS

JAVASLATOK

A

MEGYEI TISZTJUTÁS, KÖVETVÁLASZTÁS, TANÁCSKOZÁSOK ÉS
KICSAPONGÁSOK TÁRGYÁBAN.

HONJAVITÓL.

2.

POZSONY,

NYOMATOTT SCHMID ANTAL BETŰIVEL.

1844.

lib F5200769176

REVUE

JAVANESISCH

DE INDIENEN

DE BALLAGI GEZA.

LONDON

BY APPOINTMENT TO HIS MAJESTY THE KING

1861

Evezred óta számos viszontagságok közepette is megőrzött, s rendületlenül fenálló alkotmányunkat és megyei helyhatóságunkat (municipium) ármánykodók fondorkodásai veszélyeztetik; értetlen, egyébként legjobb s legüdvösb czélokra használhatandó köznemességünket a hon java s boldogsága álürügyei alatt mindennemű csábítgatások, sőt aljas vesztegetések által is saját érdekeik s céljaik kivitelére nyers tömegként eszközül használván, nemcsak a hon felvirágozhatását akadályozzák; hanem épen, midőn nyelvükön a hon javát pengetik, tetteikkel az ő alkotmányt aláásni munkálnak. E veszélynek még idején elejét veendő, nem kell késnünk mindent elkövetni alkotmányunk, megyei helyhatóságunk szilárdítására, a csábítgatások és megvesztegetések gátlására s megghiusítására.

↓ A közjő s általa honom boldogságának előmozdítása tekintetéből sokat gondolkoztam alkalmas óvszerekről, mellyek főleg a megyei tisztujítások, követválasztások és közgyűlések alkalmával mindannyiszor megújuló s mindinkább elágazó gonosz további terjedését gátolnák; s még többet elmélkedtem azon módokról, mellyek azt végkép megszüntetnék s kiirtanák. A legbiztosb óvszert egyedül csak azon intézkedésben vélem feltalálhatni: hogy a megyei tiszt-

ujításra, követválasztásra s általában a közgyűlési tanácskozásokra nagy tömegek egy helyre ne csődítessenek, s az illy alkalmakkor történt kicsapongásokra szigoru büntetés rovassék. †

A köznemesség eddigi jogainak képviselők általi csonkítása jelen viszonyaink közt czéltévesztő lenne; s addig is, mig alkotmányunk sánczaiba más elemek beillesztve nincsenek — abból kizárva sokáig már ugy sem maradhatván — féltékenyen őrizzük a köznemesség jogait; s arra kell munkálnunk, hogy mindazokat, kik képesítve vannak az alkotmány jogainak gyakorlatára, azon jogokban részeltessük is. A nagy többség ugy is már a kor kívánatától áthatva, megengedni törekszik a honoratiorok szavazatát, a nemtelenek hivatal-képességét s a községek képviseletét; mi már magában is hatalmas lépés leend a megyei kicsapongások s vesztegetések korlátozására s megszüntetésére.

† Főntebbi elveimhez híven, nézeteimet s javaslatimat — miknek nevezetesb része már a Pesti hirlap értekezőjében is 81. és 158. számai alatt közölteték — azokat bővebben kifejtve, következőkben terjesztem elő; és pedig: †

I.

A MEGYEI TISZTUJÍTÁSOKRÓL.

Korunk szellemi szükségeinek igazságon alapult alkotmányos elemü feladata: életbe hozni olly választási rendszert, melly mind a főispáni, mind a választójogokat épségben hagyva, a mindinkább szaporodó, s mármár türhetlenekké vált, minden rendet, közbátorságot, igazságot

felforgató, s ekként magát a szabadságot veszélyeztető visszaéléseket és kicsapongásokat megszüntesse.

Különféle elvekből s nézetekből indulva ki, némellyek a titkos szavazás, mások farovás által, mások ismét nagyobb kiterjedésű birtok képviseléséhez kívánván kötni a személyes szavazatot, csak így vélték a czélt legbiztosban megközelíthetőnek. Szabad legyen mindnyájára nézve saját nézeteimet kifejtennem.

A golyóvali titkos szavazás általán véve a mennyivel jobb az eddiginél elméletileg, annyival roszabb s kivihetlenebb gyakorlatilag, főleg azért, mert ezen választásmód megkívánja, hogy: nagy s több ezerből álló tömeg egy helyre gyülekezzen, s ott hosszas ideig vesztegeljen; s ennél fogva, a helyett, hogy az illy embertömeg mozgalmait követhető visszaéléseket gátlaná, a mennyiben a titkos szavazási eljárás tömérdek időt kíván, a visszaéléseket és kicsapongásokat növelné.

Annak bebizonyítására pedig, hogy a titkos szavazás majdnem hihetőleg roppant idő alatt mehet véghez, csak igen egyszerű számvetési arányt hozok fel. Ugyanis a tapasztalás tanúsítja: hogy tíz tag választására husz választónak legalább egy óra idő szükséges. Vegyük most már aránylag vagy ötven megyei tisztviselő választására csak ezer választónak egy helyre gyűlve s naponta hét órát számítva a szavazásra, egy pár hétnél több idő kívántatnék. Ennek nyomán, figyelembe véve még azon körülményt is, hogy több ezerből álló választó tömegnek nagyobb részét a kijelöltek neveivel, szavazati ládák mikénti működésével a szavazás folytában többször kellene megismertetni s utasítgatni, majdnem hihetlennül roppant időt emésztene fel e szavazásmód, s alig lehetne kívánt sükerrel kivihető. Idő vesztegetésre pedig mezőgazdasággal

foglalkozó köznemességünket, leginkább nyári gazdasági időben történni szokott tisztválasztások miatt, nem lenne célirányos elfoglalni.

Mellőzve e tekintetben a külhoni példák idézését, tekintsünk be kissé a testvér hazába, Erdélybe. Ennek megyéiben a tisztviselők száma sokkal kisebb mint Magyarhonban, úgy szinte a választók csak egypár száz főből állanak; itt az idő nem lehetvén annyira akadály, a titkos szavazás már régóta használatik; de azért a csábítgatás és szavazatok vásárlása épen nincs elharítva, minek meggátlása fő célunk.

Mi a farovás általi szavazást illeti, én abban a legnagyobb s legezészerűtlenebb kivihetlenséget találok. Mert ha a javaslat szerint minden egyes választó betürendben készített lajstrom szerint szállítatnék fel, s minden egyes szavazó neve beiratnék; és ha e szerint minden szavazó a zöld asztalnál venné át a rovást, s az ottani sokszoros magyarázgatások után róná fel szavazatát, ezen mód a golyóvetésnél sokkal több időbe kerülne. Minek eredménye az lenne, hogy az időt becsülni tudó nagyobb rész már 3—4-ed napra oda hagyná a választást, s ez egyenesen a „coute qui coute“ emberekre maradna bízva. Azon esetben pedig, ha a rovogatás nem a zöld asztal mellett, hanem kívül a nagy tömeg közt mindenkinek saját késével történnék, ki állandó jót részint azért: hogy azon kés nem róna-e hármát egy helyett? részint pedig, s főleg azért: hogy illy zavarban s illy nagy tömeg közt az ártatlan kés véelve vagy véletlenül itt-ott rovás helyett nem jutna-e szomszédja oldalába? Ez okokból semmi esetre se lenne tanácsos a több ezer késseli bánásmód a felhevülhető indulatok zajongása közt.

Volt, ki a választási visszaéléseket megszüntetni kívánván, a személyes választási jog tönkretételével hol a 400

holdnyi majorsági birtokhoz kötni, hol az 50 vagy 100 nemes személy utáni képviselőknak akarta egyedül adni a választási jogot. Azonban e javaslatnak nincs jövője akkor, midőn világszerte minden alkotmányos országban a mindinkább növekedő szükségnél fogva sürgetve követeltetik a személyes választási jog minél többekrei kiterjesztése; midőn mi is álmunkból alig ébredt magyarok az igazság és értelmiség tüzetől hevülve, az elválasztó falakat ledönteni, s az alkotmány sánczait megnyitni készek, a választási jogokat a honoratorokkal is megosztani kívánjuk, hogy velök nem csak teherben, de jogban is egyesülvén, az értelmesb rész hatását mindinkább erősíthessük.

Kérdem továbbá: valljon nem lenne-e súlyos teher a tisztválasztási helyre nézve hosszab idő alatt több ezer embert szállással, élelemmel ellátni? Azután, minél hosszab az illy tömeges együttlét, annál több az alkalom, s annál nagyobb az inger a könnyen felhevülő indulatok kitörésére s annál több veszély fenyegeti a személyt, erkölcsöt, vagyont és egészséget; annál nyiltabb a kapu a tévutakra s kicsapongásokra; és ha a lélekvásárlás, csábítgatás szigorú rendőri felügyelet mellett veszítene is általános biztosságából, az még nagyobb erővel hathatna némelly részletességekre. És milly veszteség lenne sok ideig elhanyagolva hagyni otthon gazdaságát, családját!

Én tehát sem felkiáltási, sem a nyílt, sem a titkos szavazási s választási rendszerben nem lelek elegendő óvszert a veszély elhárítására; hanem találok azt egyedül a központosulás elmellőzésében. Mert el kell ismernünk: hogy a bajnak fő fészke ott fekszik, hol tömérdek ember gyül össze egy tömegbe. Itt a kicsapongás alig elkerülhető, ha mindjárt egy tömegben 2—3 ezer csupa tudományos, mívelt, nyájas

férfiakat állítnánk is ki, nem lévén ember szenvedély nélkül. Minél fogva a választási jogokat épségben hagyva, az érintettektől egészen különböző tisztválasztási rendszert vagyok bátor javasolni, a következőkben:

Válasszunk szabadon otthon (lakhelyünkön) együtt, egyszerre, egy időben mindenütt ugyanazon egy időben felnyitandó kijelölési ívek nyomán! Ezekben fekszik egyedül azon varázs-erő, mely biztosítandja a rendet, csábítgatásoktól és vesztegetésekől megóvandja a választást, s azt lehetőleg függetleníti, a nélkül, hogy egyéb szigorú előintézkedésekhez kellessék nyúlni. Csak így maradhat meg a helybeli nemességnek saját jellemzete (typus), mert lakhelyéből nem mozdulva, a többi helységekkel nem érintkezve, minden idegen befolyás nélkül szabadon nyilatkoztathatja ön akaratát. Ez lenne azon tán egyetlen mód, melly minden erőködés nélkül megdöntené a vezéri csábítgatásokat, gátolná az idegen befolyást és ármánykodást, s a szabad akaratnak és ön meggyőződésnek legnagyobb tért engedne.

A választók.

+ Választási joggal felruházandók lennének:

- a) minden 20. évet haladott, maga tűzhelyéről élő nemes;
- b) minden rendű tisztviselők, művészek, oklevéllel ellátott egyének, u. m. ügyészek, orvosok, gyógyszerészek, mérnökök, stb. nyugalmazott katonatisztek s tisztviselők, s ez osztályzatba eshető honoratorok általában;
- c) Gyárok és bányák tulajdonosai és igazgatói, és a megyének adózó nagy kereskedők, kik királyi városban nem laknak;

- d) a lelkészek és segédek, és
 e) minden helység bírása és jegyzője.

Választási jogból kizáratnak mindazok, kik ítélet által le-
 tartóztatva, kezességre kibocsátattak.

Irassék öszve szigoru rendőrségi felügyelet mellett pon-
 tosan és hitelesen minden városban, helységben és pusztán
 lakó, személyes választási joggal bíró nemesség és honora-
 tiorok, s egyéb választási joggal felruházott egyének névjegy-
 zeke, három példányban. E névjegyzék egyik példánya az
 illető város, vagy helység szekrényében, másika az illető já-
 rásbeli szolgabirónál, harmadika pedig a megye levéltárában
 tartassék, s minden újabb tisztválasztási esetben időről időre
 kijavítassék.

A választók névjegyzéke nyomán határozza el a törvény
 egyszer mindenkorra, hogy: pl. 20 vagy több választóval
 ellátott helységek kapnak külön kijelölési (candidationalis)
 ívet; ugy szinte határozza meg a megye: hogy ha valamely
 helység határozott számu választókkal nem bírna, melly hely-
 ségek soroztassanak együvé a kijelölési ív képességre nézve,
 s ezeknek hol leend állandó választási gyűlpontjok?

Választósági elnök, jegyző és rendőrök választása.

(Választósági nemes-szék.)

Minden helybeli választóság jóval előbb, az illető választói
 névjegyzék elkészülte után választja egyszer mindenkorra ál-
 landó választósági elnökét, jegyzőjét és rendőrjeit; kik a
 megyének a választósági névjegyzék beküldésekor azon okbul
 bejelentetnek: hogy a főispán vagy helyettese már előre tud-
 hassa, hogy kinek kellessék megküldeni a kijelölési ívet? —
 Az érintettek csak halál, tehetlenség, vagy hűtlenség esetében
 pótoltatnának mások által.

Tisztújítási határnap kitűzése.

A megyei tisztviselők hat évre választassanak. Ez idő lefolyta előtt köteles a főispán vagy helyettese, mulasztási esetben pedig az alispán, a hatodik év utolsó havában közgyűlést tartani, s ebben ugy a tanácskozmányi (conferentia) mint a tisztválasztási határnapot kitűzni, s megyeszerte járónként köröztetni (currentálni) tartozik. — Ha a főispán vagy helyettese a törvényes időben a tisztújítást megtartani nem akarná, vagy pedig a főispáni szék betöltve nem volna, ez esetekben az alispán közgyűlésileg tűzi ki a tisztválasztási határnapot, s körlevelek által kihirdetteti. Ugyanakkor a megyei elnökség előlülése alatt a tisztújítást vezérlendő elnök szavazatok többségével a tanácskozmány által megválasztván, a tanácskozmány azonnal munkálkodásához fog.

A tanácskozmány.

(Conferentia.)

A tisztválasztást tehát mindenkor tanácskozmánynak kell megelőzni, mellynek tagjai lehetnének:

- a) minden ugyanazon megyében főhivatalt, u. m. országgyűlési követséget, valóságos alispánságot, főjegyzői, főügyési, főadószedői és főszolgabírói hivatalt viselt táblabíró;
- b) országos főhivatalt viselő, vagy viselt megyei birtokos, u. m. országbíró, főispán, megyés püspök, a királyi főtörvényszék, — helytartótanács, kamara, váltó főtörvényszék és kerületi táblák elnökei, tanácsosai és ülnökei, a megyében birtokos ezredek és tábornokok;
- c) minden, a megyében legalább ezer holdnyi majorságot sajátkép bíró egyén;

d) minden, legalább 40 ezer forintot jövedelmező, s a megyében fekvő uradalmak főigazgatói, tulajdonosaik távollétében;

e) minden, külön kijelölési ivvel ellátandó választósági elnök, a fentebbi képességek nyomán.

Magától értődvén: hogy azon egyének, kik megyehivatalt nyerni vágnak, s e végett a kijelölés alá eshetők, a tanácskozmányban részt nem vehetnek.

A tanácskozmány rendes elnöke a főispán, vagy helyetese, mulasztási esetben pedig a tanácskozmány választ magának elnököt, kibn teljes bizodalmt helyezi, ki is két jegyzővel ellátva a főispáni eljárást mindenekben pótolja, s a tanácskozmányt vezérlendi.

A kijelölés.

A kijelölés (candidatio) a köz- vagy a nevezetes többség kívánsága szerint történék a tanácskozmányban, rokon rokonra nem szavazhatván.

Szükséges lenne ez alkalommal a tanácskozmány folyamáról rövid jegyző-könyvet vinni, melly két példányban elkészítetvén, s az elnök, jegyzők és legalább tiz tanácskozmányi tag által aláíratván, annak egyikét a tanácskozmány elnöke megtartja, másika pedig a tanácskozmányi szekrénybe tétetnék, pecsét és zár alatt tartandó, hogy netaláni szükség eseteiben a tanácskozmány magát a rendek és főispán ellenében igazollhassa.

A főispán, vagy a tanácskozmány elnöke előre ellévén látva a hivatalok czímei rovatainak (rubrica) nyomatott kijelölési íveivel, azokban mindazokat kijelölni tartozván, kikben a közbizodalom őszpontosul, s kiket vagy általánosn, vagy nevezetes többséggel az illető hivatalokra kijelöl a tanács-

kozmány. Kivánatos lenne pedig, s a kijelölési eljárást igen könnyítené: hogy minden járásra nézve külön kijelölés tétetnék. — Ha a kijelölés nem a tanácskozmány határozata szerint történnék, iránta a tanácskozmány a közgyűlést figyelmeztetni tartozik; melly esetben a törvénytelenül kijelöltek, választás alá nem eshetvén, helyeikre másokat a tanácskozmány fog kijelölni s választás alá bocsátani.

Előre bocsátván: hogy minden megyei hivatalra a legal-kalmasb egyének jelöltessenek ki, minden hivatalra 3 és leg-feljebb 4 egyén, és se kevesebb, se több, jelöltessék ki.

Minden kijelölendő egyén csak egy hivatalra jelöltessék ki, több hivatalrai kijelölésre, szükség esetében csak azok érdemesítettvén, kik a hivatalok több nemeit is képesek meg-felelőleg betölteni.

Bírói hivatalokra csak az jelöltethessék, ki a törvénytudományból kiállott rendes vizsgálatról bizonyítványt mutat-hat elő.

Kijelölési ívek készítése és szétküldése.

Megtörténvén minden járás tisztviselőire nézve külön a kijelölés, az illető járásbeli kijelölési ívek a tanácskozmány elosztása után a tanácskozmányi jegyző-köny nyomán az el-nöklő főispán vagy helyettese által elkészítettnek, s aláírásával ellátva, külborítékban küldetnek szét külön minden járásbeli, szükséges választókkal ellátott városnak s helységnek választósági elnökéhez, a külborítékra irandó világos rendelettel: hogy azok az egész választóság jelenlétében, a kijelölt napon és órában mindenütt egyszerre bontassanak fel, s a választás azonnal megkezdessék.

Minden, legalább 20 választót számláló helység kapjon egy kijelölési ívet; a kisebb számú választó-lakta helység

megyeileg a legközelebbi helységhez soroztatván, ezek számára megyeileg tűzessék ki egy kijelölési ívvel ellátott, vagy a körülmények szerint ellátandó választási gyűlpont. E szerint a legnagyobb megyékben is alig leend több kijelölési ívvel ellátandó helység 40—50-nél; s ennyi nyomtatott rovatu kijelölési ívekbe a főispányi vagy tanácskozmányi elnök két három megbizottai által a kijelöltek beírását egy pár nap alatt könnyen eszközölheti.

A választás.

A tisztválasztásról már eleve értesített helybeli nemesek, s egyéb választók azon házhoz, mellyet választósági elnöke választási gyűlés tartására kijelölt, zászló és fegyver nélkül, nem csoportosan, józan fővel, minden lármát mellőzve, a kitűzött időben megjelennek, s a választási állandó elnökhöz intézett kijelölési ív általa a választási gyűlésen a kitűzött napon és órában, az egész választóság jelenlétében, nyilván felbontatván, megkezdetik a szavazás.

Az alispánokat, jegyzőket ügyészeket és főadószedőket választja az egész megye, a kijelölési ívek nyomán.

Minden járás külön és egyedül maga választja ön járásbeli tisztjeit, u. m. szolgabiráit, eskütteit, aladószedőjét, s mindennemű biztosait, kiknek körében lakván, s velök gyakran érintkezvén, azoknak személyét, jellemöket és tulajdon-ságaikat a járásbeliek legjobban ismerhetik. Mert abban csakugyan nagy igazságtalanság rejlik, hogy egy járás a másíknak válassza tisztviselőit, kiket legfeljebb is személyükről ismer.

A választásban rokon rokonra nem szavazhat.

A tervezett választás mellett a választási elv és jog „a paritate“ főnmaradna, az anyagi érdek növekednék; attól

pedig nem igen tarthatnánk: hogy a járásbeli tisztviselők, czélszerű örködés mellett, járásukra nézve netalán túlnyomó befolyást gyakorolhatnak.

Az orvosok, mérnökök, levéltárnok, kiadó, perügyelő, bába, várnagy, rabügyelő stb. választás alá nem esvén, azokat a tanácskozmány szavazati többsége újra megerősíti, kiket a főispán, vagy helyettesített elnök ugyanakkor, midőn a többi megválasztott tisztviselők kineveztetnek, kihirdet. Az érintett tisztviselők hivatalaikból rövid per útján birói ítélet által csak akkor mozdíthatnak el, ha visszaéléseik vagy kárhozatos hanyagságuk által okot adtak reá.

Táblabirákat a főispán nevezend ki. Ha azonban némely-lyeket a megye vagy tanácskozmány bizodalma a kinevezésre kitűz, azokat szinte tartozik a főispán kinevezni, és pedig csupán érdem szerint minden rendből, születésrei tekintet nélkül. A fizetéses és napidíjas biráskodó táblabirákat azonban mindenkor a megye választja, kiket a főispán tartozik megerősíteni.

A szavazatok száma a helybeli választósági jegyző által a kijelölési ívben minden kijelölt neve rovata alá pontosan beiratván, s a választás bevégeztetvén, a kijelölési s illetőleg választási ív a választási elnök, jegyző és rendőrök aláírásával hitelesítve s hitök alatt tanusítva: hogy a választás kellő renddel ment véghez, borítékban az elnök által bepecsételve, a főispánhoz vagy a tanácskozmány helyettesített elnökéhez, s illetőleg a szavazatszedésre kiküldött választmányhoz biztos alkalommal küldessék vissza.

Hogy a szavazatok nyomadéka egytől-egyig mindenütt egyenlő, magától értetődik. Például 100 választó-lakta helység 100 szavazattal bir, s adhat p. o. az alispáni hivatalra kijelölt három egyén közül A-nak például 55 szavazatot,

B-nek 32-öt és C-nek 13-at; ellenben pl. 23 választó lakta hely adhat A-nak 1-et, B-nek 4-et és C-nek 18 szavazatot.

Szavazat-szedő választmány, és a választott tisztviselők kinevezése.

A választási ívek mindenünnen kijelölt helyökre annak idejében megérkezvén, azok bepecsételve a mint beküldettek, a tanácskozmány által szavazati többséggel a maga köréből már előre kirendelt, és pedig nagyobb megyékben az elnökkel együtt 11 tagból, a kisebbekben pedig 7 tagból álló szavazat-szedő választmánynak felbontás, szavazat öszveszedése és öszveszámitása végett a tanácskozmányi s illetőleg választást vezérlő elnök által adassanak át; melly választmány minden kijelöltet illető szavazatokat pontosan öszveszámitván, s a választási közgyűlésnek bejelentvén, a főispán, vagyis az elnök a kijelölési ívet a közgyűlésen felolvastatván, a választmány jelentése szerint többséget nyert s ennél fogva megválasztott tisztviselőket a választó közgyűlésen kinevezi, s a tisztválasztás eredményét járasonként megyszerte körözteti.

Szükség-kivánta tiszteletbeli tisztviselőket a megye által kijelölendők közül a főispán vagy helyettese nevezend ki. Kiket azonban a tanácskozmány többsége az előbbi tiszteletbeli tisztviselőkből meghagy, azokat a főispán vagy helyettese tartozzék a választási közgyűlésen ujabban megerősíteni.

Ha az ujabb tisztválasztási idő beérkezése előtt valamely tisztviselő széke időközbeni halála, lemondása, vagy más hivatalrai előléptetése miatt, vagy netalán bebizonyult vétsége s hivatalávali visszaélése miatt hivatalát vesztvén, megürülnek, illy esetekben az illető hivatalokra a megye által kijelöltek közül a főispán vagy helyettese nevezend ki tisztviselőket. Kivétetik azonban az első alispánság időközbeni betöl-

tése, melly csak tanácskozmányi kijelölés nyomán helyenkénti választás által menend végbe.

Emberi tehetségtől tökéletest soha sem várhatva, tervezett tisztválasztási rendszerem az illető alkotmányos jogokat épen hagyná a már kiáltólag sürgető és sokáig úgy sem nélkülözhető, az eddiginél jobb helybeli rendőri felügyelés mellett a drága időt nem vesztegetné el; költségbe nem kerülne, a jó rendet, erkölcsöt, egészséget, életet, vagyont lehetőleg biztosítaná; a csábítást, megvesztegetést, lélekvásárlást, ha itt-ott a kigondolható ármányok ellenében teljes lehetlenné nem tenné is; de bizonyára olly csekély hatású részletekre szoritná, hogy az egész eredményre nézve a közjónak nem árthatna, s így tekintetbe alig jöhetne. Mindezekon fölül pedig e rendszernek több jó oldalait nem említve, mindenütt a helybeli értelmesb résznek, a tárgyat gyakorlatilag véve, annyi erkölcsi hatást engedne, sőt biztosítana, mennyi jogszérű és üdvös *).

*) Szabad legyen e helyen a „Pesti hirlap“ érdemdús szerkesztőjének az érintett „Hirlap 81. száma Értekezőjében“ a megyei tisztválasztásokról röviden ugyanazon Ertekezőben kifejtett véleményét kivonatban idéznem: — — „Immár magunk is — ugymond — kijelentettük: hogyha minden biztosítékok következetes alkalmazása sem felelne meg a várakozásnak, nem maradna egyéb hátra, mint a tisztválasztásnak olly móddali elrendezése, hogy nagy tömegek egyszerre egy helyre össze ne gyűjtsenek, hanem ugyanazon egy napon több helyen történjék a választás. Igen örvendünk: hogy értekező ur igen jeles gyakorlati tapintattal szerkezett tervében hasonló meggyőződésből indult, s tervét le azon singularitásig következetesen keresztül vitte, melly az emberi institutióknál egészen soha ki nem kerülhető árnyékoldalt a lehető legkisebb körre szoritja. — A dolog kétségtelenül kivihető. Éjszak-Amerikában, az egyesült tartományok roppant területén, illy elv szerint történik egy időben az elnökválasztás. Más részről akár miként gondolkozunk is, el kell ismernünk, miképen a bajnak valóságos fészke csakugyan abban fekszik, hogy tömérdek ember gyül össze egy rakásra. A hol ez így van, ott kicsapongás is van; ez máskép nem történhetik. Ám nézzük Anghlát, mivel kevésbé botrányosak ott a választások, mint mi nálunk? E bajon igazán még az intelligentia sem segít, állítsunk egy tömegbe

Ne hitesse magát senki is azzal: hogy a főczélt bármilyen törvényes rendeletek és tilalmazások által el lehessen érni, az egy helyre gyűlt s ezrekből álló nyers tömeg ellenében; mert a physical nagy erőt szinte hasonló, sőt nagyobb erővel lehetvén csak korlátozni, a választó nyers erőnek megfelelő katonaságot kellene kiállítani; mitől óvjon meg hazánk nem tője! Az illy szabad választás nemzet-gyalázó gúny lenne, mitől vissza kell borzadnia minden igaz és honához hű keblű honfinak. És a czél korán sem éretnék el; mert a „bajonet force“ mellett rendet tartó tömeg nagyobb része szinte martaléka lehetne a választás előtti gonosz ármány, csábítás és lélekvásárlásnak; s a választás eredménnyé a jelen rosznál rosszabb lenne, és egyikét pénzes csábító győzhetne a nagyobb félen, az értelmesb rész kijátszásával.

Tisztválasztási tervemet ellen következő ellenvetések, s elméleti légből idézhető kifogások tétethetnének:

a) Hogy mostani tisztválasztási rendszerünk által a zavar és kicsapongás leginkább a tisztválasztási megyeház helyére szorítva lévén, javasolt rendszerem elfogadásával mindannyi választási helyekre szétáradhatnék.

b) Hogy majdnem minden megyében lévén néhány nagy nemes tömeggel ellátott helység, azok-

2—3 ezer olly férfit, kinek tudományosságát megannyi diploma tanúsítja, magaviseleti simaságukról pedig a világ első salonjaibani honosság kezeskedjék, mégis lesz botrány, lesz akármennyi, a szenvedélyek szabad mozgalmi közt. — El kell tehát „a materia peccans-t“ háritani. S erre más mód nincs, mint vagy semmivé tenni az ösnépválasztási elvet (Uhrwahl) s a szabadságot két három retorta elpárolgásán keresztülüzve, homoeopaticus adagocskára reducálván, választottak által választani, — — — — vagy pedig a nagy tömegek összecsoportozását elhárítani. — — — — A terv részleteiben lehet módosítani, lehet toldani, lehet változtatni; de mi az alapelvet illeti, annak határozottan mellette nyilatkozunk.“

ra az ármánykodók, és vesztegetők igen káros befolyást gyakorolhatnának.

E két ellenvetést a gyakorlat czáfolja meg. Ugyanis, ki a falukon gyakrabban megfordult, a köznemességgel, közbirtokosokkal gyakrabban érintkezett, vagy megyei hivatalt víselt, vagy legalább a tisztújításokon és megyei tanácskozásokon többször jelen volt, ön tapasztalásából tudhatja: hogy minden helység nemességének meg van a maga egybevágó, öszhangzó saját jelleme, mellynek nyomán egyetértve, rokon- vagy ellenszenvvel nyilatkozik a tisztségre vagy követésre választandó, előléptetendő, vagy megtartandó, úgy szinte a kihagyandó egyének felett; ritkán van köztük elágazás, vagy pártokra feloszlás: s így helybeli viszonyaiktól függvén, nemeshadnagyi és rendőri felügyelet s ezeknek felelősége mellett teljességgel nincs mit félni veszélyes rendbontástól s kicsapongástól.

c) Hogy javaslatomban csak nemes és honoratior lakta városokat s helységeket említvén, mi történnék azokkal, kik pusztákon laknak? mi azon földes urakkal, kik külhonban, vagy pedig felváltva, hol egyik, hol másik uradalmokban laknak? úgy azokkal, kik egy helyben csak ketten, hárman laknak? — Az érintett körülmények a megyék önrendelkezési köréhez tartozván, ha javaslott rendszerem elfogadtatnék s törvénné válhatnék, el kellene határozni törvény által: „hogyan minő nemes- vagy honoratior-lakta szám képesíti a várost, helységet és pusztát külön kijelölési ívre?

Véleményem szerint legalább 20. választót számláló mindannyi hely képesíthetnék a kijelölési ívre és külön választásra. Mondassék ki törvény által általában: hogy a helysége-

gekben és pusztákon a meghatározott számon alól lakó választók a legközelebb fekvő, s választási képességgel bíró helységhez soroztassanak s a kitűzött időre meghivassanak; a választási hely távolsága esetében pedig több egymás közeli fekvő helyek öszvesítessenek; miről a megye a körülményekhez képest legcélszerűbben intézkedhetnék. A távol, hol egyik, hol másik uradalmában, vagy éppen külhonban lakó, s az illető választásra meg nem jelenő földesurak és nemesek megbízó levéllel ellátott képviselők által vehetnének részt a választásban; melly miként engedtessek meg? a hozandó törvény feladata.

d) Hogy a főispán vagy helyettese a kijelöltek neveit számos kijelölési ívekbe maga be nem írhatván, a kijelölés a kitűzött választási kétes nap eljöveteléig titokban nem maradhatna. Való ugyan: hogy nemcsak a felhozott okból, hanem azért is: hogy számos tanácskozmányi tagok folynak be a' kijelölésbe, ez titokban alig maradhat; de én a titokban tartást annyira lényegesnek éppen nem tartom: hogy a netalán annak megszegéséből eredhető visszaéléseket szigoru rendőrségi felügyeléssel megelőzni és gátolni ne lehessen.

e) Mittevők legyenek olly helységek választói, kik az egy vagy más hivatalra kijelölteket személyesen nem ismerik? — Ámbár alig lehet feltenni: hogy egy egész választási ívre képesített helységben senki se találkozzék, ki valamely hivatalra kijelöltek egyikét vagy másikat ne ismerné; feltéve azonban, de meg nem engedve, hogy illy eset csakugyan előfordulhatna, akkor a választó vagy szavaz az egyik általa nem ismert kijelöltre, vagy nem; a személyes joggal élés vagy nem élés szabad akaratától függvén, nem kénytelen szavazni. S ha megtörténnék: hogy

egy két helységben egy két hivatalra éppen nem szavaznának, szavaz a többi, s be lesz töltve azon hivatal is. Egyébiránt az illy kivételes eset úgy tekintendő, mint a' tisztválasztásra nézve minden befolyás nélküli eredmény. Végtére

f) Hogy javaslott választási rendszerem ugyan azon egyének csak egy hivatalrai kijelölését feltételezi, ez pedig némelly megyékben teljes lehetlenség, sőt lehetőleg is némi méltatlanságot okozna. Ámbár az alább előadandó okoknál és nézeteknél fogva igen kívánatos, hogy ugyan azon egyének több hivatalokra kijelölése a' lehetőségig elmellőztessék, nehogy valamely egyén több helyrei kijelölés által a megyére mintegy ráerőltessék; azonban mellőzhetlen szükség esetében, midőn valamely hivatalra a kijelölésre alkalmas egyének hiányzanának, vagy midőn némelly egyének olly igen érdemesek és alkalmasak a tisztviselésre, hogy megtartásuk biztosítása a több hivatalrai kijelölést igazolná s megkívánná, a többszörös kijelölést éppen nem zárnam ki. Mi a választási végeredményre nézve legkisebb zavart sem okozand, mihelyt törvény által kimondatik: hogy netalán két, vagy három hivatalra is többséget nyert egyén — melly eset úgy is igen ritkán leend, — a nyert hivatalok közül a kitünőbb, vagy magasb fokozatú hivatalra neveztessek ki. Azon esetben, ha azon hivatalok egyrangúak, azok közül egyet az illető egyén tetszése szerint választhasson. A többi ekként fenmaradt hivatalokra pedig azok neveztesse ki, kiknek utána legtöbb szavazatuk van.

Egyébiránt a kijelölendő egyének netaláni hiánya bizton és czélszerűleg úgy is pótolthatik: ha az alispáni, főjegyzői, főügyési, főadószedői és főbirói hivatalokra külön rovatokban történnék meg a kijelölés; de a 2—3 aljegyző,

ugyanannyi alügyész, 2—3 járásbeli alszolgabíró, adószedők, 2—3 járásbeli eskütt egy rovat alatt jelöltetnének ki; ekként a legtöbb szavazatot nyert egyén első aljegyző, az utána következő másod aljegyző, s így tovább alügyész, alszolgabíró stb. lenne.

Azon intézkedést: hogy egy egyének több hivatalokra kijelölése a lehetőségig elmellőztessék, főleg a következő nézetek támogatják:

a) Nehogy a hivatalok egymással felcseréltesse, és minden hivatal megkivántatólag alkalmas egyénnel legyen töltve, mindenkor szem előtt tartandó: hogy „nem mindent tehetünk mindnyájan.“ Nehogy tehát magányérdekeknél, kedvezéseknél fogva a közügy szenvedjen, midőn minden megyei hivatal csaknem külön tulajdonságokat igényel, minden hivatalra a megkivántató tulajdonokkal felruházott alkalmas egyének jelöltessenek ki. És pedig az érdemteljes, szükséges tekintéllyel, türelemmel, jeles szónoki tehetséggel és vezéri hatással bíró egyén alispánnak; ki csak törvényben jártas, választassék ügyésznek vagy törvényszéki bírónak; kinek jeles tollán kívül egyéb kitűnő tulajdonsága nincs, jegyzőnek; a jó számvető, feddhetlen jellemű s elégséges értékbiztosságot nyújtó, adószedőnek; a gyors és erőteljes végrehajtó, szolgabírónak stb.

b) Hogy a hivatal merő élelem keresetté el ne aljasuljon, ne tekintessék az családi érdekek támaszául; ne kedv- vagy időtöltési, uraltatási, vagy épen boszútölthetési alkalomul; hanem a közjónak hozott tettelegesen áldozatul.

c) Nehogy a többszörös kijelöltetés által — tisztelet a kivételeknek — a könnyen alkura kész, nádszálként ingadozó csapodár, szalmalánggal lobogó természeténél fogva táplálékot nyerjen, arra kell törekednünk: hogy a tisztai karban

mindinkább növekedjék a valódi „point d'honneur, esprit du corps“ ön-tudat, önállás, lovagias szellem, „csak igaz méltánylás után tudni lenni, vagy nem lenni,“ e szilárd akaratú áldozat legfőbb kezessége lenne a mindenkor tiszta és erőteljes hivatal-kezelésnek.

II.

A KÖVETVÁLASZTÁSRÓL.

A megyei tanácskozmány $\frac{2}{3}$ -ad szótöbbséggel jelöljön ki 4—5 egyént a követségre.

A kijelölt egyének a kijelölési ívekbe a főispán s megbízottai által beiratván, a kijelölési ívek a megkívántató számú választókkal ellátott helységeknek szétküldetnek, a borítékra iratván, melly napon és órában történjék a választás egyszerre mindenütt. Szóval az egész választási eljárás akként intéztessék, mint főnebb a tisztválasztásoknál terveztetett.

Bevégeztetvén a helyenkénti választás rendőri szoros felügyelet mellett, a kijelölési s illetőleg választási ívek a fentebb javasolt módon a választást vezérlő elnöknek a maga idejében visszaküldetnek, ez által a szavazat szedő választmánynak átadatván, a közgyűlés színe előtt felbontatnak, a szavazatok öszveszámíttatnak, s a legtöbb szavazatot nyert egyén leend az első, az utána legtöbb szavazatot számláló pedig másod követ; kiket a főispán járasonként megyeszerte kihirdet, a megyei közgyűlés pedig a választott követeket utasítással s megbízó levéllel látandja el.

III.

A MEGYEI TANÁCSKOZÁSOKRÓL.

Minden megyei nemesség már választói összeiratások alkalmával, azon felül még két osztályba sorozandók lennének :

- a) a' tanácskozáásra képesekre és
- b) a' tanácskozáásra képtelenekre.

Kik legyenek a' tanácskozáásra képesek — alább meglé-
vén írva — itten előlegesen, nagyobb világosság kedvéért,
csak az mandatik ki, hogy :

a) A tanácskozáásra képesek — a megye tanács-
kozási gyűlésein nemcsak megjelentethvén, de szabad vé-
lekedéseik-, s kijelentéseikkel minden előfordulandó tárgyra
nézve be is folyhatván. — Mind ezen nemesek — ugy szinte
az alább tanácskozási képességgel felruházandó honoratorok,
tisztviselek, községi képviselők s a t. A magok s megbizotjaik
nevében a megyei gyűlés által raepresentálva és szorosán
köteleztetve levén — ezek fizetés, terheltetés tárgyában sem
nyilatkozhatnak másutt, mint e megyei tanács-
kozási gyűlésekben. Ellenben

b) a tanácskozáásra képteleneknek — a tanács-
kozási gyűlésekbe be nem folyhatván — teljes joguk van
külön — minden személyeket s vagyonokat illető eleve cur-
rentált terheltetési tárgyokban — a' helybeli választói
nemes-szék előtt szabad akaratjokat kinyilatkoztatni s fel-
jegyeztetni — a választó nemesszéknek viszont szoros kö-
telessége a nyilatkozatok hív jegyzékét név szerint az e
tárgyról tanácskozó gyűlésnek benyújtani.

Csak a megyei tisztek és követek választása egyedül — azon működés, melyet a tanácskozásra képes vagy képtelen nemes egyformán gyakorol helyben a választói nemesszék s ön gyülekezetek színe előtt.

Magyei tanácskozásokban részt vehetnének mindazok, kik a tanácskozásra szükséges képességgel bírnak, s a magyar nyelvet tudják. Ezeknél fogva részt vehetnének :

a) Mind azon 20 évet túlhaladott megyei nemesek, kik a lyceumi nyolcz iskolát bevégezték, mit iskolai bizonyítványokkal tanúsítandnak, minden értelmiségi bírálatot mellőzve.

b) Mindennemű honoratorok, kik vagyonukra és személyökre nézve a megye törvényhatósága alá tartoznak.

c) A megyebeli legalább három ezer lakost számláló nagyobb községek választott képviselői, minden három ezer után egy képviselőt számítva. A képviselők választása az adófizetéshez, erkölcsi és szellemi képességhez legyen kötve.

A tanácskozási képességgel felruházott egyéneket és képviselőket jegygyel vélném ellátandóknak, melyet előmutatva a tanácskozásokban részt vehetnének, magyar ruhába s kardosan megjelenve.

A képességet vizsgáló s az illető tanácskozási jegyet kiadó választmány a megyei törvényszék tagjaiból lenne alakítandó, nagyobb megyében 10, kisebbekben pedig 8 tagból álló. E választmány köre világos és határozott legyen, hogy kedvezés vagy ellenzés által önkényt ne gyakorolhasson, semmiféle gyanu vagy megrovás alá ne eshessék.

De hogy azon egyes köznemesek is, kik különbnn a tanácskozásra képesítve nincsenek, s kik azelőtt, mig a tanácskozások latinul folytak, mások által még nem izgatva s nem csábítgatva a tanácskozásokba befolyhatást nem is igény-

lettek, minden fizetési s felajánlási esetekben szabadon nyilatkozhassanak, szükségesnek vélem, hogy:

Minden nemes, személyét, vagyonát, terhelő megyegyűlési tanácskozásra a tárgyalandó tárgynak részletes és előleges megnevezésével s megyszerte köröztetésével, nem tekintve tanácskozási képességét, befolyáson. Mit úgy vélnék czélszerűleg elintézhetni, hogy az érdeklött esetekben, — nehogy ismét több napot gazdaságától elvonni kénytelenüljön — a tanácskozásra képtelen köznemesség hon maradva, közülök mindenikének szabadságában álljon a' kihirdetett tárgyfelőli akaratát és véleményét a helybeli állandó választóság elnökének, jegyzőjének és rendőrének kijelenteni s szavazatát feljegyeztetni. A helybeli választósági elnök, vagy a választóság egyik megbízott tagja az illy tárgyú közgyűlésen jelen lenni tartozván, a bejegyzett szavazatok lajstromát a' közgyűlésnek bemutatni tartozik.

A közgyűlésnek a jelenlévő tanácskozók többsége véleményén és szavazatán alapuló e tárgyban végzése még akkor is érvényes, s a nemnyilatkozókat is kötelező lenne — azonban a bejegyzettek terheltetése nélkül — ha a bejegyzettek lajstromaiban foglalt szavazatok száma a jelenlévő tanácskozók többségének szavazatát meghaladná.

Javaslatomat következő példával világosítom fel.

Kitűzetik például Somogy vármegyében közgyűlési tárgyalásra gróf Széchenyi István által indítványozott „telekdíj fizetése.“ Ennek tárgyalására kitűzött határidő az egész megyében járasonként köröztetik.

Somogy vármegyének nemessége — „Fényes Elek Magyarországai Statisticája“ szerint — áll 4226 személyből, van pedig 917,486 hold használható földje.

A tanácskozási gyűlés többsége elvállalja s meghatározza a telekdij fizetést.

A szegényebb telkes nemesség számát, melly tanácskozási képtelenség miatt a tanácskozásba személyesen be nem folyhatván, lakhelyén nyilatkozhatik a helybeli választóság elnökénél akarata felől, tegyük fel 2426-ra. Ezek nagyobb része pl. 2226 a telekdij ellen nyilatkozva, vagyonuk — melly egy, fél és negyed rész telekre, sőt kevésbre is szétoszlik, — egymásra tegyük középszámmal 16 holdra, e szerint összes birtokuk tenne 35,616 holdat, vagy is az egész Somogyi használható földnek $\frac{1}{25}$ -öd részét.

Somogy vármegye egész 917,486 holdnyi használható földje után 2 garasával fizetne . . .	91,748 ft. 12 gr.;
a telekdij ellen nyilatkozott köznemesek 35,616 holdjára pedig 2 garasával esnék	<u>3561 ft. 12 gr.</u>

E hiányt az egész illetőségből levonván, bejönne 88,187 ft. — gr.

Illy esetben nem maradna egyéb hátra, mint arról intézkedni, hogy azon 3561 ft. 12 garasnyi hiány hogyan és miből pótoltassek? — mit ugy vélnék legcélszerűbben pótolhatónak: ha például a külföldön lakó földesurak birtokaik holdjától egy garassal, azok pedig, a kik más megyében lakván, e megyei birtokaik után a hely javára mit sem költenek s emésztenek fel, minden holdtól 1 krajczárral többet fizetnének.

A fönérintett 25—30-ad rész köznemesi birtokarány igen egyenlő azon megyékben is, hol igen számos a köznemesség; következőleg azon megyékben, hol kevesb a köznemesek száma, több a birtok a vagyonosbak kezeik közt, s így a köznemesség birtoka a nagyobb birtokosokénak irányában csak $\frac{1}{40}$ vagy $\frac{1}{50}$ -ed részét teszi a megyei föld

területének, s az ezen csekély töredékből eredhető hiány az előadottak nyomán mindinkább pótolható lévén, az egészre nézve figyelmet sem érdemel.

Illy körülmények közt a köznemesség látván és tapasztalván: hogy nagyur, pap, tisztviselő jobbágy, zsidó stb. egyenlően fizeti a telekdíjt, remélnünk lehet, hogy ő is csakhamar felhagyand makaasságával, s a közterhek arányos viteléhez ő is örömet hozzájáruland. Ez lenne azon egyetlenegy mód, melly személyes jogokat nem sértve, gyakorlatilag az értelmesb és vagyonosb fél a tanácskozók végzését szorosán foganatosíthatná, s az értelmetlen nyers tömeg ártalmas hatását minden javítási és haladási kérdésekre nézve örökre megsemmisítené.

Csendbiztosok.

Tisztujítás, valamint követválasztás és közgyűlések alkalmakor a rendbontási vétségck megelőzésére s elhárítására nézve szükséges lenne a teremben elegendő számu c s e n d b i z t o s o k a t, a megye által kinevezendőket, eskü alatt felállítani s őket valamely megkülönböztető jeggyel ellátni. Ezeknek kötelességök lenne a rendre s a hallgatóság viseletére felügyelni s a rendbontókat rendre utasítani.

Javaslott rendszerem a személy, birtok, bátorság és közrend tekintetéből az eddiginél jobb és szigorúbb községi és nemeshadnagy-széki rendszernek és rendőröknek behoza-
talát igénylik. Ezen már régen érzett es pótoltni ohajtott szükség a teendők első sorában áll.

Rendőrök.

Rendőri felügyelés szükséges mind azon helységekre nézve, mellyek választási ívvel elláttatnak. A rendőröket min-

den helység maga választja saját választó-tagjai közül. Nagyobb helységekre nézve, hol a választó tömeg igen nagy, a rendőrségről különösen a megye intézkedjék, annyival inkább, hogy épen sok szavazattal s ekként választási súllyal bíró helység választóinak saját legnagyobb érdekében leend magát megóvni mindentől, melly miatt választását kockáztatná s megsemmisítené.

A rendőr ügyelni tartozik a következőkre, u. m. : hogy az egész választási eljárás megkivántató renddel menjen véghez; hogy nem történnek e csábítgatások, vesztegetések, szavazati s egyéb visszaélések? mit ha észreveend, azt a kijelölési s illetőleg választási ív visszaküldésekor a szavazat-szedő küldöttségnek feljeleníteni köteles. Illy felügyelet mellett nem igen tarthatni a kicsapongásoktól, mert bizton állíthatni, hogy a választóknak legfőbb gondjuk leend választói joguk megőrzésére, s a könnyen napfényre jöhető csábítgatásoknak s vesztegetéseknek magukat átengedni nem fogják.

IV.

A KICSAPONGÁSOK KORLÁTOZÁSÁRÓL ÉS BÜNTETÉSÉRŐL.

A csábítgatásra (korteskedés), szavazat vásárlásra, ugy mindennemű kicsapongásra és visszaélésre szigoru büntetések lennének szabandók s törvény által meghatározandók. Mondassék ki általa: hogy a megvesztegetett és szavazatával visszaélt elveszti választási, — a megvesztegető pedig választathatási — jogát; ezenfelül mindkettő bűnvád alá esik, s a körülmények-

hez képest fogsággal is büntettetik. Hozzassék törvény, melly a kihágásokat gátolja, ugy azonban, hogy általa a választási szabadság meg ne hiúsuljon, mellyet minél nehezebb szerezni s megtartani, annál könnyebb aláásni s elveszteni. E törvénynek pedig olly világos tartalmúnak kellene lenni, s azt minden személyes tekintet vagy kimélés nélkül olly szigorúan végrehajtatni, hogy példabeszédként szólva, annak hálóján ne csak a legyecskék akadnának fel, de a dongók se törhetnének át. Ugyanazért

Minden, bármi mód általi szavazat-vásárlás, megvesztegetés, itatás, a kijelölési ívnek felnyitása előtti egybegyülés, annak időelőtti felbontása, szóval mindennemű kihágás szigoruan tilalmaztassék s büntetessék.

Ha a választás előtt vagy alatt itatás, vesztegetés, csábítás, vagy bármelley rendbontás által kihágás történt, tartozék azt a helybeli rendőrség külön a kijelölési s illetőleg választási ívhez melléklendő jelentés által a szavazat-szedő megyei választmányának bejelenteni, és a kicsapongás tényeit s azok okozóit megnevezni; kicsapongással végzett választások érvénytelenek lévén. Ez esetben vádlóként mindenki felléphet, a vádlott felett pedig az ő r s z é k ítélend; kivéven azon eseteket, mellyek a büntető bíróság köréhez tartoznak. Az ő r s z é k, legalább 10 tagból álló, a megyebéliekből, vagy ha a körülmények ugy kívánák, a megkeresendő szomszéd megyeiekből alakitassék, mellynek elnöke a megye által közgyűlésileg választassék.

Ha a vád hamis, vagy épen gonosz szándékú ráfogás volna, akkor a vádló vonassék különben a vádlottat sujtandó büntetés alá.

A tisztújítás, és követválasztás bevégezte után az ő r s z é k legalább egy hétig együtt maradni köteles; melly idő alatt

minden köréhez tartozó panaszoknak elébe kell adatni. Ne-hogy azonban az új tisztviselők vagy követek választásuk miatt nyugtalan izgatásoknak s megtámadásoknak legyenek kitéve, határozassék el törvény által: hogy a választás után egy hónap múlva teendő panaszok meg nem halgattatnak. Ha bebizonyulna: hogy valamely tisztviselő vagy követ tiltott kihágások nyomán nyerte hivatalát, ez az örszék vizsgálata s jelentése nyomán a legközelebbi közgyűlés által érdemetlenül nyert hivatalától fosztassék meg, kinek helye pótlólagos helyettesítés által, fentebb javasolt módon, töltsék be. E választásban a vádolt megvesztegetettek vagy kicsapongók be nem folyhatván.

Illy szigoru törvények mellett alig leend, ki pénzét, becsületét, a kétes és sükert épen nem ígérő fortélyokra és ármánykodásokra veszélyeztesse, kivált akkor, midőn a rendőrségi felelőség törvényesen elintéztetvén, kimondatnék törvény által: hogy azon helységnek, mellyben a választás itatólag, megvesztegetőleg, vagy rendhontó kicsapongással ment végbe, a tény bebizonyultával kijelölési s illetőleg választási íve a szavazat-szedő választmány által megsemmisítetik.

E törvény szigoru végrehajtása elég kezességet nyujtana, hogy a választás szorosan rendtartó, szabad és független leend.

Javaslatim törvény általi életbeléptetése megyéink tiszt-és követválasztási s tanácskozási helyhatósági (municipális) jogait, mint alkotmányunk alapsarkait, örök időre biztositaná; a nem annyira érdem, mint véletlenség adta nemesi jogokat főleg az állandósági alapra, az értelmiségre ráruházván s azal mintegy egyesítvén, kimondhatlan üdvös eredményeket szülne; ingert, és vetélyt idézne elő a vagyonoaság, vagyis azon módok megszerzésére, mellyek a képességi nevelésre

szükségesek. A nagyobb községek képviselőinek, honoratio-
roknak, értelmeseknek a megyegyeselesekbeni befolyásuk s a
nemesekekkel egyaránt osztozó jogok gyakorlata a honra nézve
módfelett hasznos lenne. Ezek nyomán időről időre azon nép-
osztályt is, mellynek szükséges neveltetésén hon-atyáink
buzgón munkálnak, az alkotmány sáncaiba befogadva, a
képviseleti rendszer lassanként szabad és fogékony tért nyer-
ne. Adná bár minél előbb a magyarok istene, hogy ne volna
senki is a honban alkotmányunk áldásaiból kitagadott!

Végre szabad legyen soraimat szerény őszinteséggel be-
fejeznem. Tudom, hogy honom javára célzó főnebbi néze-
teim és javaslatim sokaknál nem fognak tetszést aratni; de
engem megnyugtat öntudatom: hogy távul minden pártérdek-
től, javaslatim által egyedül honom boldogítását eszközölni
törekedtem.

DE BALLAGI GÉZA.

